

2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2024. №19. ст. 78.

3. Особливості доказування в адміністративному судочинстві. URL: <https://unba.org.ua/publications/9067-osoblivosti-dokazuvannya-v-administrativnomu-sudochinstvi.html>

*Юдіна Ірина Валеріївна,
аспірант Національного авіаційного
університету, адвокат,
Науковий керівник:
Троцюк Ніна Валеріївна,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Юридичного факультету Національного
авіаційного університету,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВПЛИВ КЕРУЮЧОЇ ФУНКЦІЇ МЕТОДОЛОГІЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НА ДОПУСТИМІСТЬ ТА ДОСТОВІРНІСТЬ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Обґрунтованість висновку експерта за результатами судової експертизи залежить від наявності відповідної уніфікованої та апробованої експертної методики.

Для прийняття рішення щодо допустимості висновку експерта суд досліджує, зокрема, методи та методики, які були використані експертом при проведенні судової експертизи. Таким чином методологія судової експертизи здійснює керуючий вплив на експерта, спрямований на формування належного доказу для судового розгляду в адміністративному судочинстві.

Метод – система логічних та (або) інструментальних операцій (способів, прийомів) отримання даних для вирішення питання, поставленого перед експертом [1, с. 48].

У судово-експертній діяльності експерти використовують як загальнонаукові методи, що притаманні для процесу пізнання в цілому, так і спеціальні методи, що стосуються конкретної науки або конкретного напрямку дослідження. Класифікацію методів пропонує, зокрема Щербаковський М. Г., який виділяє загальний, загальноекспертні, окремоекспертні і спеціальні методи дослідження [2, с. 97].

Необхідно відзначити, що методи експертного дослідження мають свою унікальну специфіку, притаманну тільки їм. Ця специфіка зумовлена необхідністю оцінки судом висновку експерта. Однією зі специфічних вимог до

методів, які використовуються при проведенні судової експертизи, є їх відповідність загальному принципу допустимості.

Оскільки кінцевим результатом експертного дослідження є висновок експерта, методи, що використовуються судовою експертизою, повинні відповідати вимогам законності та етики, а також відрізнятися точністю та надійністю результатів. На практиці це означає, що різноманітні наукові та спеціальні методи можуть використовуватися під час проведення експертизи лише за умови, що вони максимально виключають можливість експертної помилки завдяки багаторазовому практичному підтвердженню та наявності необхідної законодавчої й матеріально-технічної бази для їх використання.

З методами судової експертизи нерозривно пов'язані експертні методики. Різні автори пропонують різні визначення цього поняття. Наприклад, Сімакова-Єфремян Е. Б. зазначає, що будь-яка методика експертизи - це комплекс методів, застосованих у певній послідовності (за етапами дослідження, послідовністю розв'язання підзавдань експертизи тощо) [3, с. 21].

На думку Слободян Я. І., поняття методики повинно розкривати її сутність і призначення, вказувати на її структуру та зміст, а також на застосування системи методів при проведенні дослідження. При цьому можна вказати, що ступінь регламентації всього процесу дослідження може бути різним. Методика завжди містить як рекомендації, так і обов'язкові правила для експерта з вузлових моментів, які визначають схему дослідження, його стратегію [4, с. 267].

Більш конкретне визначення пропонують експерти-науковці, на думку яких експертна методика – це детально регламентована програма вирішення експертного завдання (експертних завдань), яка складається з послідовних практичних та розумових операцій, що спрямовані на пізнання властивостей і зв'язків досліджуваних об'єктів (матеріальних об'єктів, явищ, подій) та передбачають застосування при цьому системи методів і засобів, а також правил проведення експертного дослідження [5, с. 7].

Разом з тим, потрібно згадати й про визначення, запропоноване законодавцем. Так п. 2 Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2008 № 595 (зі змінами) під поняттям «методика проведення судової експертизи» пропонує розуміти результат наукової роботи, що містить систему методів дослідження, які застосовуються в процесі послідовних дій експерта з метою виконання певного експертного завдання [6]. Вважаємо, що таке визначення поняття методики є невдалим і ми повністю підтримуємо думку Полтавського А. О., який зазначає, що первинним у визначенні поняття методики не може бути «результат наукової роботи, що містить систему методів» [1, с. 48].

Вірно передаючи основну ідею, зазначені визначення науковців оминають важливий аспект, безпосередньо пов'язаний із оцінкою висновку експерта в судовому процесі, а саме керуючу функцію експертної методики. Експертна методика визначає певні рамки (межі), за які експерт не має права виходити, інакше можуть виникнути сумніви щодо допустимості висновку експерта. А також відповідно до ч. 5 ст. 8 Закону України «Про судову експертизу» методики

проведення судових експертиз (крім судово-медичних та судово-психіатричних) підлягають обов'язковій атестації та державній реєстрації в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [7].

Відзначаючи наявність у експертної методики керуючої функції, цілком логічно звернути увагу на три ключові моменти: якість експертної методики, уніфікацію та стандартизацію експертних методик, а також обов'язкове використання зареєстрованих експертних методик як судовими експертами державних спеціалізованих установ (державними експертами), так і судовими експертами, які не є їх працівниками (приватними експертами).

Керуюча функція передбачає наявність в експертній методиці чітко визначеної структури, яка включає: опис об'єктів експертного дослідження, опис засобів і методів дослідження, приписи щодо процедури, умов і послідовності використання засобів і методів дослідження, опис можливих результатів застосування цих засобів і методів. Якщо висновок експерта не відповідає цій структурі, він втрачає доказову силу та не може бути прийнятий як доказ.

Такий тезис можливо розглянути на прикладі адміністративної справи № 300/377/21. Восьмий апеляційний адміністративний суд прийшов до висновку, що висновок комп'ютерно-технічної експертизи процедур поводження з ідентифікаційними даним користувачів автоматизованої системи № 64/20 від 10.07.2020 є недопустимим та недостовірним доказом, оскільки у вказаному висновку експерта відсутні, зокрема посилання на відповідні методи дослідження, методики проведення судових експертиз та за даними Реєстру методик проведення судових експертиз, держателем якого є Міністерство юстиції України, методика проведення комп'ютерно-технічної експертизи щодо дотримання анонімності при проведенні тестування за допомогою комп'ютерної техніки є відсутньою [8].

Очевидно, що ключовим елементом експертної методики є засоби і методи дослідження, проте вона не обмежується лише ними. Процедура, умови та послідовність застосування засобів і методів експертного дослідження, орієнтованість на вирішення конкретного експертного завдання, а також правильний і повний опис об'єктів експертного дослідження в сукупності дозволяють мінімізувати ризик експертної помилки та отримати об'єктивний висновок експерта, який надалі буде доказом у судовому процесі. У цьому контексті можна говорити про вплив методології не тільки на допустимість, але й на достовірність доказу.

Список використаних джерел

1. Полтавський А. О. Знову до поняття «методика проведення судової експертизи». Актуальні питання криміналістики та судової експертизи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 19 лист. 2020 р. Київ, 2020. С.47–49.

2. Щербаковський М. Г. Судова експертологія: навч. посіб. / Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Харків, 2008. 192 с.

3. Сімакова-Єфремян Е. Б. Теоретико-правові та методологічні засади комплексних судово-експертних досліджень : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2017. 38 с.

4. Слободян Я. І. Методики проведення судових експертиз: проблемно-орієнтувальний аналіз. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 1 (29). С. 265–272.

5. Рувін О. Г., Полтавський А. О., Будко Т. В., Голікова Т. Д., Жеребко О. І., Камінський А. М., Молибога М. П., Назаров В. В. Розроблення експертних методик: зміст, структура, оформлення (з урахуванням міжнародних стандартів, прийнятих в Україні) : метод. рек. / за заг. ред. О. Г. Рувіна, С. Г. Кримчука, А. В. Свінцицького. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ : КНДІСЕ, 2021. 102 с.

6. Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2008 № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2008-%D0%BF#Text>.

7. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 16. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

8. Постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду від 18.05.2022 у справі № 300/377/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104441586>

